

ERK

Sisu:

Ed. Laaman: Meie riigimõtte kriis.

Juh. Lang: Hariduspoliitilisi päevaküsimusi.

Yrjö Vuorjoki: Eesti ja Soome tuleviku koostööst.

E. Jalak: 30-aastase kiri 50-aastastele ja vanematele.

H. Tammer: Parempoolne riigipööre Saksamaal.

Ed. Sahkenberg: Kodumaine ringvaade.

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

ÜLD-MAJANDUS- JA KULTUURPOLITILINE AJAKIRI

NR. 4

M Ä R T S 1933

1. AK.

MEIE RIIGIMÕTTE KRIIS.

Kui rahvas oma riigikorraga hästi ei sobi, siis kalduvad juristid varsti arvamusele, et süüdi on rahvas: miks ta ei kasusta õieti oma põhiseadust? Miks ei arenda ta seda vajaliselt välja?

Juristi seisukoht on ka arusaadav: keegi ei tohi ju end vabandada seega, et ta ei tunne seadust. Nii on igal kurtnisel lühike lõpp: Fiat lex! Sündigu seadus!

Tegelikult näeme ajaloos vastupidist pilti: kui rahvas oma riigikorraga hästi ei sobi, siis on süüdi — riigikord. Ja ajaloo kogemus näitab, et palju kergem on muuta riigikorda rahva järele, kui rahvast põhiseaduse järele. Sest siin maksab põhimõte, et põhiseadus on rahva pärast, mitte aga ümberpöörduvalt — rahvas põhiseaduse tarvis.

XIX sajandi juriidiline, „looduslik-õiguslik“ ja skemaatiline mõtlemine püüdis kõigi rahvaste riigikordi „standardiseerida“, nagu meie massi-produktsioon standardiseerib meie ülikondi, kinofilme ja elektrilampe. Nii said pärast maailmasõda kõik uued riigid enesele lääne paremailt rätsepailt eeskujulikumat demokraatlikud standard-põhiseadused.

Ei kulunud aga palju aega, kui läks lahti „parlamentarismi kriis“. Standard-põhiseadus „ei istunud“ hästi. Siin-seal sikutati ta hoopis maha ja vahetati omaenda kodukoetud isaisade vammuse vastu. Teisal algas ümberkohendamine.

Standard-skeemide asemel tõuseb jälle ausse ajalooline vaateviis. Suure *Montesquieu'* kuju kerkib meie kohale üle kahe aastasaja: seaduste

vaim peab vastama rahva vaimule, kommetele, vaadetele, traditsioonidele; muidu ei ole seadustel püsi.

*

Oleme harjunud rahvaste üle otsustama selle järgi, missugune on nende põhiseadus. See on nii lihtne: seadus seisab ju must valgel.

Tähtsam osa riiklikust elust on aga see, mida põhiseaduses üldse pole. Põhiseadus ei sisalda midagi või peaaegu mitte midagi sellest, kuidas rahvas kujundab oma riikliku tahte, mis alusel moodustab oma poliitilised voolud ja rühmad, kuidas leiab enesele oma juhid. Aga see on just kõige olulisem osa riigiaparaadist, tema tõelik jõujaam. Siin pole enam tegemist kuiva ega abstraktse jurisprudentsiga, vaid elava psühholoogiaga.

Siin pole juriidilisi standardeid üldse olemas. Iga riik ja rahvas elab täiesti omapead. Ka kui põhiseadused üksiteiselt on maha kirjutatud ja asutiste nimetused ühed ja needsamad, siiski on see tõeline jõujaam, mis seal taga töötab, igapäev täiesti omapärane seadis. Sarnadust leiab siin niisama vähe, nagu ühel elaval inimesel teisega.

Kõigi parlamentide ema — Inglise alamkoda — on püütud nii palju järele aimata. Ja ometi on ikka otsusele jõutud, et see on järeleaimamatu. Ta püsib uhke ja traditsioonidesse kiindunud saarerahva määratunud ühtekuuluvuse tundel, eksimatul poliitilisel instinktil, ärksal, ikka võitlusvalmil spordivaimul (klassikalised kaks erakonda — kaks meeskonda jalgpalliväljal), vaba omavalitsuse põlistel kogemustel ja niisama vabal alistumisel eliidile, kes oskab ühteagegu olla põline seisuslik aristokraatia ja alatasa juurde selektsioneeriv juhtkond.

Mitte sugugi vähem pole uues maailmas Ühendriikidegi põhiseadust jäljendatud, nimelt tema kolme võimu täielikku jaotamist: president, seadusandlikud koad, kohus, mis „riigi asutajatest“ hoopis ettenägematud erakondlikud „masinad“ ometi on osanud ühiseks aparaadiks ühendada. Vastuoksa riigi asutajate otsesele püüdele, kes hoiatasid erakondade kui tule eest, on ometi erakonnad oma igale poole ulatuvate võrkude abil kõik kolm võimu oma alla painutanud — mitte mõne poliitilise aate, vaid Ameerika kõikvõimsa „businessi“ nimel. Ka siin, nagu Inglismaalgi, näeme kaht erakonda, nagu kaht meeskonda jalgpalliväljal. Kuid mitte põlise aadli poliitilised maailmavaate erakonnad: alalhoidlased ja vabameelsed, vaid majesteet dollari ärirühmad: kaks tühja pudelit, millesse iga mängu, s. o. iga valimise eel võib sisse kallata hoopis uued vedelikud — endiseks jäävad aga ikka pudelitesildid: ühel „vabariiklased“, teisel „demokraadid“. Aga mispärast nii, miks mitte ümberpöörduvalt — keegi ei tea ega huvitugi teada- saamisest.

Ja lõppeks Prantsusmaa, kus erakondi õieti ei ole, ei tohigi olla, sest *Rousseau* ei lubanud seda ja prantslane on liiga suur individualist selleks, et painutada rühmadesse. Ei tohtinud erakondi olla revolutsiooni konvendis, ja kui seal vastasrind siiski tekkis, siis raiuti tema juhtidelt lihtsalt pead maha. Ei vali praegugi suurem osa prantslasi oma esindajaid erakondade järgi, vaid valitud on vabadus millal tahes ja mis tahes rühmaga liituda, ükskõik missugust valitsust toetada või kukutada.

Need on kolm vana rahvaesinduslikku riiki ja nii vähe sarnlevad nad üksteisele: mis üks enesele kohaseks loeb, on teisele jõleduseks. Aga veel suurem jõle on igäühe meelest see, kes teda ennast on järele ahvinud. Sest see on siis tingimata valmis saanud tema nõrkuste karrikatuuriga.

*

Uued riigid on küll jäljendanud vanade rahvaesinduslike riikide põhi-seadusi, kuid pole suutnud jäljendada kõlblaid aluseid, millel need seisavad. Võidakse kanda inglise ülikondi, kuid ei saa kunstlikult moodustada inglise aristokraatiat. Võidakse kadestada Ameerika dollaritegemise oskust, kuid pole võimalik järele teha uue avara maa avastamata rikkuste õhkkonda, kus politikategevustki tuleb pidada üheks äriharuks: mitte üldsuse teenimiseks, vaid teenistusvõimaluste loomiseks igäühele. Võidakse õlgu kehitada Prantsuse valitsuste lühikese ea üle, kuid ei saa jäljendada Prantsuse poliitikaaparaadi painduvust, mis oma kriiside kestust loeb ainult tundi-dega, mitte aga, nagu meil, nädalate ja kuudega.

Küll on uued riigid vanade parlamendimaade nõrkusi karrikeerinud: eeskätt aga ennenägemata suuruseni paisutanud neid võõrkehasid, mis vanadegi parlamentide „vaba mängu“ küllalt takistanud: kihierakondi. Vanadel olid need ainult tööliserakonnad, kes traditsiooniliste poliitiliste parteide raamidesse ei sobinud. Uutel tulid peale selle veel juurde talurahva erakonnad, nii et uutes riikides on suurem osa parlamendist koostatud pahatihti vastuoksa *Rousseau*'le, vastuoksa parlamentarismi põhimõttele. Seepärast kalduvad uute riikide parlamendid vabast poliitilise elu regulaatorist kivinema keskaegseiks seisuslikeks kodadeks. Läheks see areng oma loomuliku lõpuni, siis muutuksid parlamendi ümbervalimised hoopis ülearesteks. Selle asemel riigi statistika esitaks aegajalt arvud, kui palju liikmeid kuulub ühele või teisele kutseseisusele ja nende järgi võiks rahvaesinduses ositada nende kohad.

Parlamendi kivinemise suhtes on talurahva erakonnad veelgi halvemas seisukorras kui tööliserakonnad. Tööstusliku revolutsiooni õhinas tõusid tööliserakondade juhtidel kord lootused, et töölisklass võib saada rahva enamuseks, absorbeerides endasse kõik vahepealsed kihid ja siis vallutades võimu, teostades proletariaadi diktatuuri ning kaotades sootuks ühiskonna jaotuse klassidesse — loob uue homogeense, klassivaba sotsialistliku ühiskonna. Olgugi utopia kujul, aga siiski on tööliserakondade ideoloogia seega vähemalt *in spe*, oma tuleviku unistusis — üldrahvalik ja üldriiklik ideoloogia.

Talurahva erakondadel ei saa seda üldriiklikkust tuleviku utopiaski olla. Et kogu rahvast võib proletariseerida, seda näitas Venemaa. Aga et kogu rahvast võiks muuta talurahvaks, seda pole ükski talurahva erakonna juhtki endale kujutelnud. Kaugeimad unistused seal ulatuvad ainult — rahvaesinduse enamuse, „51 koha“ vallutamiseni, talurahva erakondade diktatuurini. Kuid niisugune diktatuur, millel üleriiklikule ideoloogiale ei saa pretensioonegi olla, on nagu võõras vallutaja riigis: ta toob parlamentarismi lõpu seega, et lõhestab ja kaotab selle kõlbla aluse — üldrahvusliku kokkuleppe — üldtahte (*volonté générale*'i).

*

Keskaja seisuslik koda ei olnud suveräänne. Kõrgem võim riigis ei kuulunud temale, vaid monarhile. Seisused olid igauks ainult iseenda eest; monarh oli kõikide, s. o. riigi eest.

Meie parlamendi kivinemisega tekib see täbar lugu, et ei jää enam suveräniteedi kandjat. Kihirühmad esindavad ainult kihtide partikulaar-seid huve, seda, mis meil kutsutakse „jaotamise hingeoluks“. Riigi üldisi, suveräänseid huve ei esinda õieti keegi.

Oletatakse, riigi üldhuvi on ju kihtide partikulaarhuvide summa. Aga see on raske eksitus. Niisama nagu rahvus pole mitte ainult oma liikmete matemaatiline summa, vaid on peale selle veel mingi kõrgem üldorganism, niisama on lugu ka riigiga.

Aga nagu on alamaid organisme, kes elavad peamiselt oma madalamate funktsioonidega, näiteks kõhuga, ja on ülemaid organisme, kes eeskätt elavad oma kõrgeimate funktsioonidega, nimelt peaauga, nii on ka riike, kes elavad aina kõhuga ja riike, kes elavad rohkem peaauga.

Meie uute riikide kriis on — suveräniteedi kriis. Iga riik peab oma püsimiseks suutma moodustada eliiti, kes jaksab juhtida ja kanda tema suveräniteeti. On see eliidi moodustamine sattunud valeteele, annab ta juhte ainult erihuvidele, mitte aga riigihuvidele, siis on käes — riikliku mõtte kriis.

*

Riigi suveräänne võim on ajaloos moodustunud mitmel viisil. Kõige lihtsam, aga ka kõige püsimum moodustamisviis on — vägivalla teel. Üks relvastatud jõud, kas väline vallutaja või sisemine võimuharaja, paneb end maksma — see ongi suverään.

Loomulik, et mida paljas jõud ühel juhul pukki aidanud, võib teine niisama paljas jõud sealt teisel juhul niisama kergesti kukutada. See-pärast ei julge ükski võim riigi eesotsas kunagi toetuda ainult paljale jõule. Ta otsib toeks ka midagi kõlblat, nimelt — autoriteeti. Olgu see autoriteet siis müstiline ja usuline, nagu idamaa despootidel, kes pidid põlvnema jumalaist või ise olema jumalad, või usuline, tõuline, sotsiaalne, poliitiline jne., nagu vana ja keskaja türannidel ning uema aja diktaatoritel.

Monarhidel oli ikka ja on tänapäevani oma usulinegi autoriteet — „Jumala armust“ (*Dei gratia*). Aga uema aja diktaatorid, kui demokraatia vaenulised nad ka ei oleks, ei suuda loobuda vähemalt selle autoriteedi varjustki, mida annab rahva tahe (*populi voluntas*). Ka mõne kinnise ordu relvastatud jõule toetudes püüavad nad kas või mingi valimissurrogaadi abil siiski maskeerida ühtlasi mingit rahva plebistsiiti. See on nende tribuut meie aja demokraatialle. Usulise müstika asemele on astunud rahva tahte müstika ja see pole sugugi vähem keeruline.

Bernard Shaw komöödias vuristab poisikesest kuningas Ptolomäus rahvale ette oma päheõpitud manifesti, kuid ühes kohas on see tal ununenud; ta algab mitu korda uuesti, aga ei saa ikka sellest neetud kohast üle: „Minu hea ja armuline tahtmine“. Siis pöördub ta poolnuttes oma nõuniku poole: „Mis oli ometi see minu hea ja armuline tahtmine“?

Noored rahvad on tihti niisama raskes seisukorras, nagu noored kuningadki: nad ei tea, mis on nende hea ja armuline tahtmine. Üldine „viiesabaline“ hääletamine ei aita seal midagi: ta toob ainult avalikuks seda, et rahvas tõesti ei tea, mis ta tahtma peab. Ja kui see teadmatus küllalt paljudele teadlikuks saanud, siis algab aeg katsetamisteks igasuguseile ettevõtlikele diktaatori kandidaatidele.

*

Mis võib meie riigielus olla hulkadele autoriteediks? See rahvusriiklik aade, mis vabadussõjas võidule viis? Välise vaenlase vastu küllalt mõjukas, on ta sisepolitikaks hulkadele siiski alles liiga abstraktne. Rahvuslus lubab ju siseriiklikus politikas terve spektrumi erivarjundeid: alates rahvusbolševismist (Stalin), rahvussotsialismist (Hitler) ja üle minnes rahvusliberalismi ja rahvuskonservatismi kaudu kuni tagurliku rahvusromantikani („pastlakultus“). Kes ütleb „rahvuslus“, see nimetab ainult politika elu välist vormi. Politika sisu kohta ei ole aga sellega veel midagi öeldud. Selles aga asi just seisabki.

Meie sisepolitikale on revolutsioon pärandanud rahvusemõtet laostava aate — klassivõitluse aate, mis selgeimalt kehastub klassierakondades. Meie rahvusliku politika esimeseks ülesandeks on seepärast — klassivõitluse ületamine, rahvakihtide lepitamine, nende vahel normaalse koostöö võimaldamine. Kuigi klassisõja relvastatud puhked suruti maha relvade jõuga, on siiski raske eksitus arvata, et siin on ülesanne ainult füüsilisele jõule. Klassivõitluse mõtte tuleb ületada sisemiselt, rahvahulkade mõtlemisviisides ja siin peitub meie vaimse eliidi peatöö.

Kahjuks on meie vaimne eliit elust väga kaugele maha jäänud. Ta kas toitub eelmiste ajajärkude epigoonlusega — sentimentaalsem osa nimelt, või upub üksikuisse erialadesse (realistlikum osa). Meie praeguse arengu üldise sügavamale ulatuva analüüsi ja sünteesi vajadusest hakatakse vaevalt endale aru andma.

*

Tegelikult maksavad meie praeguses politikaelus ainult kaks autoriteeti: parteiorganisatsioonid ja -juhid.

Oma ideedega maha käies, on parteiorganisatsioonid kaotamas oma kõlblat autoriteeti. Neist jäävad üha enam järele ainult — huvide esindused, koha kuulamise ja kindlustamise kontorid. Klassivõitluses paratamatuks saanud „jaotamise politika“ diskrediteerib neid ikka enam ja enam.

Siin ei aita hädaldamine, et kes on parteide vastu, see on demokraatia vastu. Võidakse olla väga kõrgel arvamisel Inglise klassikalistest erakondadest nende vaimsest ja kõlblast jõust, kuid samal ajal ainult õlgu kehitada ameerikalike „tühjade pudelite“ üle, kes enda olemise õigustamist näevad pealegi klassivõitluse ülesässitamises ja demokraatia aluste sise-mises laostamises. Keegi pole meie parlamentarismi nii palju õnnestanud, kui meie parteid ise.

Vene 1917. aasta anarhismi traditsioonides on meil demokraatiat nähtud — nivelleerimises, tasandamises. Meie parteiorganisatsioonid on anonüümsed kogud, mingid piiratud vastutusega aktsia-seltsid, kes ei salli juhte. Ja nende juhid ise häbenevadki juhtida. Kui meie parteijuhile pakutakse raadiot tarvitada, siis pole haruldane juhtum, et ta loobub: tal pole midagi öelda. Toompeal maksab sõna: rääkimine on hõbe, vaikimine — kuld.

Ometi — kui meie rahvahulkade jaoks on veel üle jäänud mingit riiklikku autoriteeti, siis on need ainult — tema poliitilised juhid. Poliitilise psühholoogia poolest võiksime end võrrelda ehk Euroopa XIX sajandi esimese poole nn. „honoratsioonide-parlamentidega“.

Meie rahvas ei pea lugu oma „esindajast“. See on talle alles siis midagi, kui tema jaoks midagi „saab“. Muidu on ta lihtsalt — vaglараud, keda ta alatasa kahtlustab, et see liiga palju iseendale tasku topib.

Meie rahvale on autoriteediks ainult — juht, „r a h v a m e e s“. Sellega seovad teda meie ajaloolised traditsioonid ärkamisajast saadik. Sellelt ootab ta juhatust, julgustust, manitsust, kui vaja — peapesugi. See on talle „v a n a“ selle sõna aukartust äratavas mõttes. Ja ilma niisuguste „vanadeta“ ei oska ta endale riiki kujutella.

Meie senine parlamentarism pole suutnud seda eliiti viia tarvilisele kõrgusele. Ta on seda koguni surunud oma anonüümsete ja aplate komiteede alla.

Nagu ei saa olla laeva ilma kaptenita, nii ei saa olla riiki ilma juhtimiseta. Kui põhiseadus ei võimalda legaalselt juhtide tekkimist, siis muretakse lõppeks see põhiseadus ise. Riigikord ei saa jääda vastuollu rahva vaadete ega vajadustega.

Ed. Laaman.

HARIDUSPOLIITILISI PÄEVAKÜSIMUSI.

Realkooli korraldamiskava.

Meie ühtluskooli II aste — keskkool — töötab 7. dets. 1922. a. vastu võetud Av. keskkoolide seaduse alusel. Selle järgi on keskkooli ülesandeks „haritud kodanikkude kasvatamine ja õpilaste ettevalmistamine kõrgemasse õppeasutisisse astumiseks“. Kui ruum lubab, võetakse keskkooli I klassi vastu iga algkoolilõpetaja, hoolimata tema vaimseist eeldustest, tähendab puudub koolitüübile vastav õpilaste valik ehk selektsioon.

Vabariigi algupäevil oli tung keskkooli suur, seetõttu avati uusi keskkooli järjest juurde. Nii tõusime varsti keskkooliõpilaste arvu suhtelise rohkuse poolest esimeseks rahvaks maailmas. Viimasel ajal on tung keskkooli märgatavalt kahanenud, samuti on tunduvalt koomale tõmmatud ka keskkoolide võrku. Kuid õpilaste arvu kahanemine toimub sama kiirelt või veel kiiremini kui keskkoolide võrgu koondamine. Seetõttu pole keskkoolil hoolimata kõigist viimasel ajal toimunud koondamisist ikkagi

võimalust õpilaste vastuvõtmisel korraldada mingit valikut, vaid nad on sunnitud vastu võtma iga sisseastujat algkooli lõpetajat.

Eespooltoodust selgub, et meie keskkooli korralduslikuks aluseks on kvantiteedi printsiip, s. o. püüd võimalikult rohkesti algkooli lõpetanud keskkooli taseme ehk kvaliteedi puudulikkus. Juba keskkooli esimesil aastail hakkas kostma kaebusi meie keskkooli tasapinna mitteküllaldase kõrguse kohta. Eriti on juhitud tähelepanu keskkooli puudusile ülikooli ringkondadest. Samuti on teadlikud keskkooli puudusis ka keskkoolitegelased ise. Selektiooni maksmapaneku vajadust on rõhutatud kongressidel, hariduspäevadel, direktorite konverentsidel ja mujal. Aga tegudeni pole kahjuks veel jõutud. Nüüd, kus majanduslikud raskused sunnivad paratamatult revideerima seniseid seisukohti, on tunda suuremat elavust ka hariduspoliitiliste küsimuste kaalumisel ning mulle näib, et me ka keskkooliküsimuses juba surnud punktist õnnelikult üle oleme jõudmas.

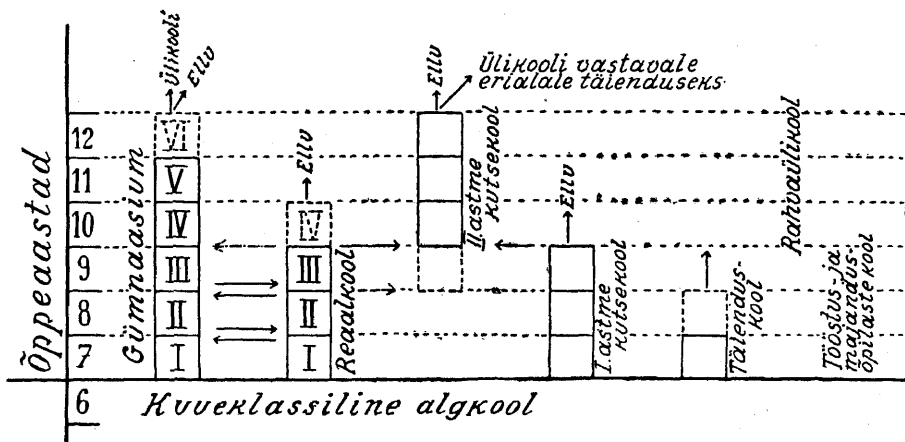
Oleks aga ekslik arvata, et ainult selektsiooni maksmapanek lahendaks kõik keskkooliküsimusega seotud raskused. Selektioon tõstaks küll keskkoolilõpetajate taset ning aitaks seega paremini rahuldada ülikooli nõudeid, kuid keskkooli ülesandeks pole mitte ainult ettevalmistus ülikoolile, vaid ka „haritud kodanike“ kasvatamine. Praegu lõpetab keskkooli iga aasta umbes 2000 noort, neist läheb ülikooli umbes 500, s. o. 25%. Ülejäänud 75% siirduvad otse ellu mitmesugustele tegevusaladele. Nüüd tõusebki küsimus: kas need 1500 abiturienti, kes iga aasta siirduvad pärast keskkooli lõpetamist otse ellu, peavad saama oma ülesannete täitmiseks elus (tegevus riigi- ja omavalitsuse asutuses, eraettevõtteis jne.) just gümnaasiumi ettevalmistuse? Meil on see tegelikult nõnda kujunenud, sest puudub algkoolist kõrgem ja gümnaasiumist vähem üldhariduslik kool. Teistes riikides on säärase koolitüüpi peaaegu igalpool: Saksamaal — *Realschule*, Prantsusmaal — *École primaire supérieure*, Inglismaal — *Central school* jne. Arvan, et oleme teinud omal ajal suure hariduspoliitilise eksisammu seega, et korraldasime algkoolist kõrgema teise astme kooli ainult gümnaasiumina, jättes kõrvale meie oma veneaegsed (kreiskool, reaalkool, linnakool) kui ka teiste rahvaste kogemused. Mulle näib, et meie keskkooli reform peabki algama puuduva uue üldharidusliku keskkooli tüübi, nimetame ta reaalkooliks, ellukutsumisega. Allpool katsungi lähemalt selgitada reaalkooli ülesandeid, konstruktsiooni ja ellukutsumise vajadust.

Reaalkooli ülesandeks oleks algkooli lõpetanuile 3 aastat kestva ümmarguse üldhariduse andmine, mis oleks ettevalmistuseks teenistusele riigi- ja omavalitsusasutustes, eraettevõtteis ja koduses majapidamises, ning ühtlasi võimaldaks soovijaile hariduse jätkamise kutsekoolis või ka gümnaasiumis.

Kursuse kestuselt vastaks säärase koolitüüpi täpsalt veneaegsele 6-klassilisele reaalkoolile, mille lõpetamiseks kulus normaalselt 9 õppeaastat (3 ettevalmistuse + 6 põhiklassi). Samuti kuluks ka kavatsetava reaalkooli lõpetamiseks 9 õppeaastat (6 algkooliklassi + 3 reaalkooliklassi). Õppekursuse ulatuselt ei saa mõlemaid koole just täpsalt võrrelda, kuid

sellegi poolest on vastavus enam-vähem olemas. See vastavus vené ajast hästi tuntud koolitüübiga nii kursuse kestuselt kui ka sisult annabki meile aluse nimetada kavatsetavat uut koolitüüpi reaalkooliks. Sellele lisaks kõneleb reaalkooli nimetuse kasuks veel asjaolu, et reaalkooli peamiseks ülesandeks on juhtida oma lõpetajaid otse ellu mitmesuguseile tegevusaladele. Ka on sõna „reaalkool“ rahva hulgas hästi tuntud — Saksamaal ja Rootsis näiteks kannab samalaadne koolitüüp ka reaalkooli nime.

Vaatame nüüd, missugune oleks reaalkooli koht meie koolivõrgus. Kõige paremini selgub küsimus alljärgnevast skeemist.

Ühtluskooli II astme korraldamiskava.

Peale reaalkooli kui uue koolitüübi on selles kavas ette nähtud I ja II astme kutsekool. Esimese astme kutsekooli (tööstus-, kaubandus-, majandus- jne. koolid) võetakse vastu algkooli lõpetanuid, kuna II astme kutsekooli (õpetajate ettevalmistusasutis, tehnikum, kommerts-, majapidamis- jne. kool) astujailt nõutakse algkoolist tunduvalt suuremat üldharidust. Sobivaks ettevalmistuseks oleks siin reaalkool.

Edasi näeme, et reaalkool toetub algkoolile ja töötab iseseisva üldharidusliku koolina gümnaasiumi kõrval. Algkoolile toetumine ei tähenda sugugi seda, et iga algkooli lõpetaja peaks automaatselt pääsma reaalkooli, kui aga ruumi jätkub. Ei. See oleks reaalkooli suhtes sama vea kordamine, mis on olnud suurimaks komistuskiviks gümnaasiumile. Teise astme üldhariduslik kool valmistab noori kodanikke ette juba teatud eriliste ühiskondlike funktsioonide täitmise, teatud kutse suunas. Seepärast on kooli tüübile vastav õpilaste valik tarvilik. Et reaalkooli lõpetajad astuvad ellu mitmesugustele tegevusaladele, kus töö laad eeldab vähemalt keskmisi vaimseid võimeid, siis on selge, et reaalkooli I klassi ei saa võtta vastu iga algkoolilõpetanut, vaid ainult neid, kes oma intellektuaalseilt võimeilt ei seisa madalamal keskmisest tasemest. Selle nõude täitmine on paratamatuks eelduseks reaalkooli edukale tööle edaspidi. Ilma ühegi valikuta vastuvõtul võib kujuneda asi nõnda, et paremad õpilased lähevad gümnaasiumi ja kõige saamatum element koguneb reaalkooli, mis juba algusest

peale halvab reaalkooli tööd ning ei lase teda kujuneda selleks, milleks ta on mõeldud.

Kuigi reaalkooli kursus on normaalselt ette nähtud 3-aastasena, tuleb juba algusest peale ette näha võimalus avada reaalkooli juurde erilaadilisi täiendusklasse ja -kursusi, näiteks majapidamise, käsitöö, elektrotehnika, võõrkeelte ja teistelt aladelt. Säärane liikuvus võimaldaks kergemini rahuldada tegeliku elu nõudeid, ilma et pruugiksime avada selleks erilisi kalleid kutsekoole.

Erilist tähelepanu väärib reaalkooli side gümnaasiumiga õppetööalal. Siin on koordineerimine hädasti vajalik juba jõu kokkuvõtte seisukohalt (võimalikult ühised õppekavad, õpperaamatud, õpetajad jne.). Kui juba nüüd on kuulda rohkesti nurinat õpperaamatute sagedase vahetamise üle, siis nõuaks üldhariduslikes aineis gümnaasiumist täiesti erinevate õppekursuste tarvitusele võtmine reaalkoolis ka uusi õppekava ja õpperaamatuid, mis kahtlemata nõuab suurt jõukulu ning tekitab raskusi vanemaile. Samuti ka teistel aladel. Muidugi ei saa endise säilitamist teha ainukeseks vooruseks. Kus muutmine on paratamatu, tuleb seda teha. Kuid enne tuleb igal sammul kaaluda, mis võiks gümnaasiumi õppekavast otse üle kanda reaalkooli kavva, ja mida rohkem see meil õnnestub, seda parem.

Edasi on väga tähtsaks motiiviks õppetöö koordineerimisel reaalkooli ja gümnaasiumi I ja II klassis ülemineku võimaldamine reaalkoolist gümnaasiumi ja ümberpöörduvalt. Algkooli lõpetajal ta nooruse tõttu (keskmiselt 14 a.) on raske määrata oma edaspidise hariduse ja tegevuse suunda. Seetõttu on sageli otstarbekohasem edasi lükata selle küsimuse otsustamine hilisemale ajale. Reaalkooli II kl. lõpetajad on keskmiselt 16 aastat vanad. Selles vanuses on juba võrdlemisi selged väljavaated õpilase vaimsete võimete kui ka teiste eelduste seisukohalt, seetõttu ka võimalus palju suurema kindlusega otsustada, kas suunduda ülikooli, kutsekoole või tegelikku ellu.

Lõppeks pole meie kooli orgaanilise kasvamise seisukohalt soovitatav luua uusi, seniseist liiga erinevaid koolitüüpe, vaid otstarbekohasem on lähtuda olemasolevaist, neid elukogemustele vastavalt ümber kujundades. Eks gümnaasiumi loomisega me eksinud selle põhimõtte vastu, korraldades hulk erilaadseid harusid (majapidamise, aiamaajanduse, põllumajanduse jne.), mille lõpetajad pääsevad ülikoolis igasse fakulteedi. Teoreetiliselt näis see omal ajal olevat väga kena, nüüd on elu näidanud, et oleme siingi liialdanud ja hakkame ülikoolile ettevalmistamisel tagasi tüürima kahe põhiharu — humanitaar- ja reaalharu poole.

Eestoodud motiivil ei saa pooldada reaalkooli suurt erinevust gümnaasiumist õppetöös, vaid tuleb rõhutada võimalikult lähedat kontakti mõlema koolitüübi vahel. See teostub järgmiselt:

a) I kl. tunni- ja õppekava on üldiselt ühine gümnaasiumi omaga. Erinevus väljendub peamiselt aine käsitluslaadis, s. o. töökvade koostamisel ja tegelikus töös tuleb õppeaine käsitlusel rõhutada eeskätt praktilisrakenuslikku külge, jättes enam tagaplaanile peamiselt teoreetilise tähtsusega küsimused.

b) II kl. tunnikava erineb gümnaasiumi omast valitavate ainete poolest II võõrkeele asemel. Neile, kes ei kavatse edasi õppida gümnaasiumis,

pole II võõrkeele õppimine otstarbekohane, sest raske on 8 nädalatunniga (2 aastat à 4 tundi) võõrkeele õppimisel kuigi kaugele jõuda. Seepärast tuleb võõrkeele asemel võtta teisi aineid, ja nendeks oleksid: tütarlastele — käsitöö ja kodumajandusõpetus, poeglastele — käsitöö, kodumajandusõpetus (elamukultuuri puutuv osa) ja praktilised tööd füüsikas. Need igale kodanikule vajalikud ained sobivad väga hästi reaalkooli kavva, sest kooli peamiseks ülesandeks on ette valmistada noori otse ellu astumiseks mitmesugustele tegevusaladele. Muidugi üleminek reaalkoolist gümnaasiumi on hõlpsasti võimalik neil, kes valitava ainaena on õppinud teist võõrkeelt.

III klassi õppekava erineb paratamatult gümnaasiumi omast tunduvalt, sest selles kui lõppklassis on tarvis kõik ained viia ümmargusele tervikulisele lõpule. Seepärast pole võimalik konstrueerida III klassi kursust nii, et selle klassi lõpetajad pääseksid ilma suurema lisatööta gümnaasiumi IV klassi. Andekamaile õpilasele ei tee aga seegi raskusi, sest üldseisukohtade ja kokkuvõtete suhtes on reaalkooli III klassi õpilased gümnaasiumi vastavast klassist ees. Tuleb täiendada vaid üksikküsimuste suhtes, mis heale õpilasele ei tee raskusi. Ka eksternina gümnaasiumi lõpetamine pärast reaalkooli lõpetamist pole eriti raske, kuna meil selleks veel mitmesugused soodsad võimalused, nagu „Kodukeskkool“, õhtused gümnaasiumid jne. käepärast.

Peale harilike gümnaasiumi üldhariduslike ainete peab reaalkoolil olema võimalus III klassis vastavalt kohalikele tingimustele õpetada veel oskuslikke või teisi aineid. Näitena nimetaksin siin raamatupidamist, kiirkirja, aiandust ja põllumajandust, ehitustehnikat, muusikat jne. Selleks on keskmiselt kasustada ainult 4 nädalatundi, seega oleks koolil võimalus valida ainult paar lisaainet. On loomulik, et näiteks maal töötav reaalkool valib lisaaineiks põllumajanduslikud ained, linnas kas kaubanduslikud või tööstuslikud jne. Nende oskuslike lisaainete ülesandeks pole mitte vastava kutseoskuse kätteõpetamine, vaid sissejuhatava üldorientatsiooni andmine ühes vastavate harjutuste ja oskustega, mis teeb õpilase teadlikuks vastaval tööalal ja seega soodustab õpilase kutsevalikut kui ka tegevust selles kutses.

Reaalkooli sisustamisest selgema pildi saamiseks toome siin reaalkooli n. ö. normaaltunnikava.

Õppeained:		I	II	III	Kokku
1.	Emakeel	5	4	3	12
2.	Matemaatika	5	4	3	12
3.	Loodusteadus ühes tervishoiuga	3	3	4	10
4.	Maateadus	2	2	2	6
5.	Ajalugu	2	2	2	6
6.	Kodaniku- ja majandusõpetus	—	—	1	1
7.	I võõrkeel	6	4	4	14
8.	Käsitöö, kodumajandusõpetus ja prakt. tööd füüsikas, või II võõrkeel	—	4	4	8
9.	Oskus- või teisi aineid kooli valikul (raamatupidamine, kiirkiri jne.)	—	—	4	4
10.	Joonistamine ja joonestamine	2	2	—	4
11.	Kehakasvatus	2	2	2	6
12.	Usuõpetus	2	2	1	5
13.	Riigik. õpetus poegl. ja käsitöö tütarl.	1	1	1	3
		30	30	31	91
14.	Laulmine (koorilaul) kogu kooli kohta 2 tundi.				

Mõnelt poolt on soovitatud anda reaalkooli tunnikavas enam ruumi oskuslikele aineile üldhariduslike ainete arvel. Seda seisukohta oleks raske kaitsta juba vajaliku koordineerimise tõttu gümnaasiumiga. Teiselt poolt aga tuleb kindlasti silmas pidada, et reaalkool on ikkagi üldhariduslik kool ja seetõttu pole õigustatud üldhariduslike ainete liiga tugev kokkutõmbamine. Überpöörduvalt tuleb just hoolitseda korraliku üldharidusliku aluse loomise eest õpilastele, sest enamikul neist üldharidus sellega piirubki. Säärast oskusainet, mis sobiks ühtviisi igale kutsele, meil pole. Üksikuid kutselisi oskusaineid suuremal määral õpetama hakata pole mõtet, sest me ei taha ometi võistleva hakata selles mõttes kutsekoolidega. Ja kuigi tahaksime — ei suuda. Seega jääb ainukeseks sobivaks reaalkooli tunnikava aluseks — kindla üldharidusliku baasi loomine, sest kõige paremaks üldiseks ettevalmistuseks igale kutsele on ikkagi korralik üldharidus. Puhtkutselist ettevalmistust on lihtne korraldada eriliste täiendusklasside või kursuste kaudu reaalkooli lõpetanuile, kas reaalkooli juures või mujal. Siin on võimalik differentseerumine juba üksikute kutsealade järgi, andes igale temale vajalikke kutseoskusi.

Viiks liiga pikale lähemalt selgitama hakata iga õppeaine sisu reaalkooli õppekavast. Juba tunnikavast nähtub, mis ulatuses on reaalkooli sisustamine võimalik. Näiteks matemaatikast on võimalik läbi võtta geomeetria kursus, algebra lõpetades logaritmidega, trigonomeetriast täismurkse kolmnurga lahendamine; emakeele kursus sisaldab keeleõpetuse ning võimaldab anda ülevaate eesti kirjanduse arengust selle ajaloolisel, voolulisel ja liigilisel taustal jne. Raske oleks praegu üksikasjus fikseerida reaalkooli III kl. õppekava. Tuleks leppida esialgu raamkavaga, et mõne aasta pärast, kui on saadud kogemustest materjali, asuda reaalkooli õppekavade lähemale fikseerimisele.

Nagu iga uue asja juures, samuti on ka reaalkooli suhtes esitatud mitmesuguseid kartusi ja kahtlusi tema praktilise teostamise suhtes. Juba klasside vähene arv paneb mõtlema: kas on võimalik kujundada kolmeklassilist elujõulist keskkooli? Muidugi on see raske ning kulukas. Kuid nende raskuste vältimiseks tuleb lubada liita reaalkooli teiste koolidega (gümnaasium, kutse-, täiendus- ja algkool) ühiseks majanduslikuks ja vaimseks tervikuks. Sel puhul peab aga õppejõudude suhtes kindlasti püsima jääma nõue, et reaalkoolis võivad õpetada vaid keskkoolikutsega õppejõud. On reaalkooliga liidetud algkooliklassid, siis on reaalkooli õppejõududel võimalus saada oma erialal tundidele lisa algkoolist, mis ei mõju halvasti algkooli tasemele. Küll aga poleks lubatav überpöörduvalt nähtus, s. o. algkoolikutsega õppejõudude õpetamine reaalkoolis. Teatud kergendust tooks reaalkooli õppejõudude küsimuse lahendamisel ka normaalpalga saamiseks vajaliku tundide normi liikuvaks tegemine, nagu see põhimõte maksab maa algkoolis. Kui antud kooli piirides puudub võimalus saada kutselisele õpetajale täit tundide normi, siis peaks lugema täie normi ette ka näiteks 20—25 tundi. Mitmesuguste lisakohustuste kaudu saab kool väga hästi omavahelist õiglust tööjaotuses reguleerida.

Küsimine nüüd lõpuks, mis kasu oleks meil säärase reaalkooli ellukutsu- misest. Siin võiksime ette tuua järgmist:

1. Reaalkool võimaldaks algkooli lõpetamisel noorile ümmarguse üldhariduse saamise, mis lubaks neid juhtida ellu mitmesugustele tegevusaladele. Ühes sellega väheneks pooliku haridusega noorte arv (gümnaasiumist enne lõppu välja langejad!).

2. Reaalkool moodustaks sobiva üldharidusliku baasi II astme kutsekoolile (käsitöö, majapidamise, tehnika ja teised kutsekoolid). Praegu puudub kutsekoolil kindel õpilaste komplekteerimise baas. Käsitöö- ja majapidamiskoolis on läbisegi algkooli kui ka keskkooli lõpetajad, mis raskendab töökorraldust. Reaalkooli elluviimisega võiksime edaspidi kutsekooli vastuvõtmisel püstitada kindlad nõuded, mis parandaks kutsekoolide seisukorda.

3. Koolivõrgu korraldamine muutuks painduvaks, mis eriti tähtis juhtudel, kui puudub gümnaasiumi ülalpidamise võimalus, näiteks vähemad linnad, alevid, vähemusrahvuste koolid jne.

4. Gümnaasiumi vabastamine õpilasest, kes ei kavatse astuda ülikooli, võimaldab õppetööd gümnaasiumis suuremal määral kohandada ülikooli nõudeile.

5. Majanduslik kokkuhoid hariduskuludes, mis tekib osa gümnaasiumiharude asendamisega 2 aastat lühemate reaalkoolidega. Kokkuhoid ei ole siin mitte üksi riigi ja omavalitsuse, vaid veel enam lastevanemate ja noorte elujõu seisukohalt.

Arvan, et eestoodud motiivid on küllalt kaaluvad ning õigustavad reaalkooli ellukutsumist, õieti kohustavad meid selleks.

Mõnelt poolt (prof. J. Sarv, „Päevaleht“ 16. märtsist s. a.) on võetud sõna reaalkooli ellukutsumise kui tarbetu jõukulutuse vastu. Praegu maksab Av. keskkoolide seadus võimaldavat sisuliselt teha sedasama. Tõepoolest § 8, järgi võib üldhariduslike keskkoolide juurde avada täiendus- ning eriklasse ja kursusi. Riigikogu vastavaist protokollidest järgi vaadates selgub, et siin on mõeldud täiendusklasside avamine keskkooli juurde keskkoolilõpetajate, mitte aga selle esimese astme lõpetajate jaoks. Seega ei pääse mööda praegu maksva Av. keskkoolide seaduse muutmisest. Ja kui juba muuta, miks siis mitte anda ka sisuliselt iseseisva tervikuna kujundatud koolile ka oma nimi. See on küll võrdlemisi kõrvaline küsimus, kuid teeb asja lihtsamaks ja selgemaks. On tõepoolest mõnusam öelda: õpilane lõpetas reaalkooli, kui: õpilane lõpetas gümnaasiumi I astme juures töötava täiendusklassi. Kõik muud kartused õpetajate lahtiregistreerimistest jne. on alusetud. Selleks pole vajadust.

Muidugi ei maksa arvata, nagu oleksid reaalkooli ellukutsumisega lahendatud kõik keskkoolireformi küsimused. Ei. Reaalkooli ellukutsumisega saaksime kindlad konstruktiivsed eeldused keskkooli töö edukamaks korraldamiseks edaspidi, mis laseb lähemale astuda reale järke ootavaile küsimusile, nagu: võõrkeelte küsimus, õppekavade revisjon, töömeetodid ja töökorraldus, tütarlastele võrreldes poistega suurema erinevuse võimaldamine jne. Viimasel ajal alaliselt päevakorral püsinud konstrukstiooni ja koondamisküsimused irriteerivad kogu aeg keskkooliõpetajat ja ei luba tal anduda rahulikult sisemisele ülesehitavale tööle.

Mis puutub gümnaasiumi kursuse kestusse, siis ei olene selle küsimuse nii või teisiti lahendamine keskkooli ellukutsumisest. Reaalkool võib töötada kõrvuti sama hästi 5- kui 6-aastase gümnaasiumiga. Kuigi gümnaasiumi kestuse küsimuse üle on õige mitmel korral avalikult sõna võetud, vajab ta siiski enne lõplikku otsustamist õige mitmekülgset ja põhjalikku kaalumist nii üld- kui ka tegeliku teostamise seisukohalt. Seepärast on meie keskkooli pideva arenemise huvides vajalik jätta vaba võimalus selle küsimuse otstarbekohaseks lahendamiseks edaspidi ja seda mitte siduda teiste II astme kooli korraldusküsimustega. Selles mõttes on siin esitatud reaalkooli korraldamise kava, mis ühtlasi on vastu võetud ka Eesti Kultuuri Sõprade Koondise poolt, täiesti vastuvõetav.

Nagu teada on Hariduse- ja Sotsiaalministeerium tegelikult asunud keskkooli reformi teostamisele, mida kavatsetakse läbi viia Av. keskkoolide seaduse muutmise teel. Seejuures tahetakse keskkooliseadust muuta nõnda, et selle alusel oleks võimalus ellu kutsuda ka reaalkooli ülaltoodud mõttes. Kavatsetav reform oleks suureks edusammuks meie II astme kooli korralduses ja tuleb soovida, et selle teostamine lähemal ajal meil korda läheks. Iga koolitegelase ja haridusesõbra kohuseks on selleks omalt poolt kaasa aidata.

Juh. Lang.

EESTI JA SOOME TULEVIKU KOOSTÖÖST. *)

Soome noorema akadeemilise põlve seisukohti.

Kuna ERK-i toimetused on palunud allakirjutanut kirjutist ülalmainitud teemal ja kuna järgnevas püütakse esitada mõningaid mõtteid selle kohta, siis on põhjust ennekõike lühidalt puudutada selle suurisamaalise suunitluse aluseid, mille soome üliõpilasnoorsugu on omaks võtnud peale maailmasõda ja mille üheks ning tähtsamaks osaks on võimalikult lähedane koostöö nende kahe vennasrahva vahel.

Soome üliõpilasnoorsoo hõimu- ja rahvuslikud ülesanded kuuluvad tihedasti kokku. Eelmiste objektis on iseseisvad hõimurahvad Eesti ja Ungari, siis Nõukogude-Vene surve all elavad Vene-Karjala, Aunuse ja Ingeri hõimud, edasi Rootsi lääne-põhja ja Põhja-Norra soomlased ja lõppeks väike liivi rahvakild. See ulatuslik ja hoolega teostatavana palju tööd andev ülesanne sai alguse peale Vene-Karjala, Aunuse ja Ingeri vabadusvõitluste õnnetu lõppu 1921. ja 1922. aasta vahetusel. Akadeemilise Karjala Seltsi asutajad ja selle ümber koondunud üliõpilased, nähes kui võrt väike oli huvi soome rahva hulgas Karjala saatuse vastu, hakkasid valmistama laiemat pinda hõimuasjale, nimelt Karjala küsimusele. Siit

*) Toimetused avaldab tänuga endise Helsingi üliõpilaskonna esimehe ja praeguse Akateemilise Karjala-Seura esimehe ning ajakirja „Suomen Heimo“ peatoimetaja mag. Yrjö Vuorjoki järgneva kirjutise.

avardus üliõpilaste hõimutöö siiski peatselt teistelegi aladele. Ja nende hulgas ei olnud suhete loomine Eestiga kaugeltki tagasihoidlikumal kohal. Oli ju Eesti-Soome Üliõpilasklubi (Virolais-suomalainen Ylioppilasklubi, nüüd Akateeminen Heimoklubi) asutamine eelmisel aastal kujukas näide soome üliõpilaste tugevast Eesti-sümpaatiast.

Samal ajal, kui üliõpilaste hõimutöö paari aasta jooksul arenes kõiki hõimusuhteid haaravaks, kujunes nagu iseenesest lõplik siht, mis asetab iga hõimuküsimuse hoopis uude valgusse, ühendas need ühtlaseks tervikuks ja moodustus nüüdisaja soome üliõpilasele uueks isamaaliseks ellusuhtumuseks, millest iga uus üliõpilane on ammutanud ja ammutab tulevikuski jõudu ja elusisu. See lõppeesmärk, Suur-Soome, asetab ka rahvusküsimuse teise valgusse. Mõisteti, et vaid soomeline rahvaaines suudab viia selle suure ülesande lõplikule võidule, on vastutav selle eest ja peab selleks soomluse teelt kõrvaldama takistused, teostama võimsa soome rahvusriigi, mis ilma Suur-Soometa täielikuna ei suuda ega või sündida.

Nii on rahvusküsimus ja hõimuküsimus muutunud Suur-Soome küsimuse kindlaiks osadeks, ja selle püsiva tegevuskava seisukohalt näeb soome üliõpilane Eesti ja Soome suhteid ning nende vennasmaade tuleviku koostööd. Peab tähendama, et Suur-Soome töökava ei sisalda vaid Karjala ja Ingeri vabastamist võõra vägivalla alt ja nende liitmist soome-ugri vabasse kultuuripiiri, vaid ka lähimate suhete sõlmimise Eesti ja Soome vahel nii kultuuriliselt kui ka majanduslikult ja riiklikult. On ju väga loomulik, et kaks vennasrahvast, kes veel meie ajaarvamise alguselgi ja enne võõraste vallutajate tulekut asusid koos suure, vaba hõimupere liikmeina ja kelle rahvakultuuri säilinud ainesed tõendavad vaimselt rikast ja uljast minevikku — nüüd, samaaegselt saavutanud taas iseseisvuse, püüdlevad üheskoos oma rahvusliku kultuuri süvendamist ning võimendamist ja oma seisundi kindlustamist vastastikuse mõjustuse kaudu.

Kuigi Eestil ja Soomel on seni olnud palju taolisi saatuskäike, ühiseid mälestusi, lisaks sellele ühistööd ja verivendlustki, ometi peab julgesti tunnustama, et mõlemate maade suurt tulevikku taotlev koostöö on alles algamas. Sajandite jooksul on kumbki maa saanud ka hoopis erisuguste mõjustuste ja arengujärkude osaliseks. Seepärast nõuab teineteise lähese tundmise, mõistmise ja mõlemate koostöö teostumine kõigil aladel tarmukat tegevust — ka siis, kui selleks on mõlemapoolne tugev soov. Aga seda enam, kui tahtmist küllaldaselt ei ole. Oleme valmis tunnustama, et Soomes pole ametlikult ega vanema haritlaspõlve poolt püütud jätkuvalt mõista ega tunda õppida Eestit. Noorsugu, kes innukalt püüelnud Soome silla rakendamist, on näinud, et laiemate või mõjuvõimsamate ringkondade vaade on hakanud vaid vähehaaval pöörduma Eesti poole ja mõistma selle „lõuna orientatsiooni“ väärtust reaalse rahvusliku ja välispoliitilise programmina.

Selle „aegluse“ suurimaiks põhjuseiks on ajaloolistest olusuhetest tulenenud ühepoolne skandinaavia orientatsioon, mida toetab Soome rootsikeelse elanikkonna liiga suur mõju mitmeil eri aladel. Meie suhted Eesti poole ongi heaks näiteks selle kohta, kui tähtis oleks soomluse ja soomelisrahvusliku meelega täielik võimulepääs ja soomelise, ametlikult ühekeelse

rahvusriigi loomine. Selle järele, kuidas saavutatakse need eesmärgid, kasvab Eesti harrastus ja asjakohane, tarmukas töö meie suhete lähendamiseks hakkab andma alust ja õigustust peokõnede kauneile ilusõnule.

Kuigi minu arvamuse järgi eestlased on olnud enam valmis eespool kõnesolnud ühistööks kui soomlased, ometi tuleb Eestiski kõrvaldada mõningad takistused enne, kui üldine huvi hõimutöö vastu omandab jõuküllase väljenduse. On ju ms. „ERK-igi“ ellutõus tõendus selle kohta, et ka Eestis püütakse luua võimast rahvuslikku alust, kõrvaldada seda pidurdavaid ebakohti ja selle kaudu luua paremaid eeldusi suurele ühisele hõimu-programmile.

Selle kirjutise piirides pole võimalust lähemalt vaadelda, kuidas teostada eesmärgikohast koostööd üksikosades. Riivatagu neid allpool ainult peajoontes.

Eesti ja Soome tuleviku kokkukuuluvust kultuuriliselt, majanduslikult ja riiklikult peab kindlustama kõigi võimalustega. Keelte lähesus on kohe esimene tee kultuuriühitsuse saavutamiseks ja keele õppimine peamine eeldus teineteise maa kultuurilise elu tundmiseks ja mõjude saamiseks. Vennasrahva vaimne elu ja omapärasused võivad kindlasti kõige mitmekesisemal viisil rikastada ja elustada oma maa kultuuri, tarvis ainult algust teha vastastikuse mõjustusega. Ning Eesti ja Soome ühisjõust kantuna ja arendatuna suudab vahest soome-ugri kultuur anda euroopa kultuurielule kord arvatult väärtusliku lisandi.

Majandusliku elu eri aladel on samuti palju võimalusi koostööks, kui ainult jõutakse kõrvaldada rumalad eelarvamused, asendades neid õiglase püüdega kasustada õieti kõiki vahendeid vastastikuse mõju ja arusaamise arendamiseks. Riiklikku koostööd nõuab aga mõlemate maade ohtlik asend. See üleolev eraldi olla tahtmine, nagu näiteks Soome nüüd on, tundub olevat otse muretäratav, kui mõtelda vaid, kuimitu kallist aastat on hävinud üksteise järele, ilma et midagi oleks tehtud ühiste poliitiliste sihtjoonte suuniteluks. Aina teisiti suhtuks kindlasti sesse küsimusse soome rahvusriik. Viimase teostudes võib loota, et eestilis-soomeline riigioskus suudab tulevikus saavutada midagi säärast, mille üle võib olla uhke ja mis talub ajaloo kohtuotsust. Tartu rahu ei saa siis enam korduda.

Eesti ja soome rahvas pole küllalt suured ega võimsad selleks, et võiksid oleleda ilma teineteise toeta. Kuid nad pole ka nii väikesed, et ei võiks püüda suure eesmärgi poole, kultuuriliselt, majanduslikult ja riiklikult võimsa Eesti ja Soome vendlusliidu poole, mida ei suuda enam kõigutada miski jõud, veel vähem painutada endise, liiga kaua talutud võõra rahva ikke alla.

Yrjö Vuorjoki.

30-AASTASE KIRI 50-AASTASTELE JA VANEMATELE.

Armsad peaaegu-isad!

Te muidugi mäletate veel meie viimast mõtetevahetust selle kohta: mis asi see oma olemuses ja väljenduvus substantsis on — see *rahvuslikkus*? Te mäletate, et meie kõik, Teie pojad, naeratasime, kui Te selle nimetuse suhu võtsite oma suure trumbina, ja et siis jutt katkes. Sest mõlemal oli piinlik: Teil seepärast, et olete meile seda ainult seletanud ja mitte suutnud näidata; meil seepärast, et meie eales sellest teemast ei taha kõnelda Teie kuuldes kõva häälega.

Ning seepärast ma ka selles kirjas, mis Teile praegu kirjutan, ei püüa hakata Teile ega enesele defineerima rahvuslikkuse mõistet või, nagu harastatakse seda nimetada, *uusrahvuslikkuse* mõistet, ega maalida teda sümpaatlikuna. Sest sellegi mõistega läheb praegusel kaootilisel ja tõsisest intelligentsusest nii vaesel ajal samuti kui sotsialismiga, mida odava kilpkaitkena ekspluateeritakse kõige mitmekesisemaiks püüdeiks. Siinkohal jätan vaidlusest kõrvale kogu tema loogilise ja eetilise mõiste, ainult kasustan teda tõukejõuna kõigile neile väljendustele, mis Te mult pea kuulete.

Jaa, ma tean: rahvuslusse suubuvad ajaloo ja vaimu-ajaloo tähtsamad jooned. Samuti nagu ta sõjas enda eest ei hülga ühtegi ega keelatud vahendit, nii ei taha ta end näha esindatuna Teie lõdva ja alles otsiva patriootilise fraseoloogia vormuleeringute kaudu. Ma tean: praegusel eba-jumalate ja nende preestrite vahelise võitluse ajal tahavad ju nii paljud näida ideist hullunudena. Aga: kes tõesti ühest ideest on hullunud, see ei tohiks ju püüda pugeda sama idee hiireauku, vaid peab selle eest tulema barrikaadile! Võitlema.

Ja siis Taara avita mõlemat poolt!

Ka mind praegu!

Rahvuslikkus — ta õieti on ju ainult sõna, millele alles elu ise annab sisu.

Ja Teie olete nii palju ja iga sündmuse magusroaks ikka ja jälle meile sõnadena serveerinud rahvuslikkust.

Peegel on purunev mitte ainult selles mõttes, et temast jäävad killud, vaid: kui ta kellegi käes puruks lüüakse, puruneb ja kaob ka see pilt, mida käeshoidja iseenest on näinud ja uskunud, jääb ainult see nägu, mida näevad teised.

Peegli tahaksin Teile täna purustada, et jääks Teile ainult Teie nägu, nagu näevad seda teised, nagu näeme seda Teil meie.

Teie oma-enda rahvuslikkuse illusiooni-pegli.

*

Me elame praegu Teie riigis. Teie olete ta loonud, kujundanud, ehitanud, teinud niisuguseks, nagu teha ta tahtsite ja nagu ta praegu on.

Tõsi: meie olime küll sel ajal frondil ja umbes $\frac{2}{3}$ meist tuli ikka tagasi ka. Aga süüdi selle riigi loomises oleme me ainult nii palju, et meie (õige suurel määral) Teile võimaldasime teda siin luua, kuna ise siiski olime seal. Teie võtsite oma ülesande päris ja tunnustusvääriliselt tõsiselt, nii et ei saa öelda kuidagi seda, et midagi oleks selles vajalises kompleksis tegemata jäänud. Ainult president — aga ka sellest puudusest saate nüüd meie abil ja algatusel üle.

Ka praegu oleme ainult Teie käealused, ei midagi rohkem. Sest tõsise riikliku instinktiga, mille abil Te selle riigi lõite, olite Te küllalt suuteelised juba 30 eluaastaga olema ministrid ja muud need kõrgemad kõnnöörid. nii et kui meie tulime kas tagasi või alles esile, oli juba kõik valmis. S. t., et juba meie tagasitulekul oli 10 ministrit, 22 eksministrit ja 120 rahvasaadikut. See komplekt on muidugi vahepeal täienenud, aga ikka nendest Teie hulgast, kes varemini sinna meie kahetsemisväärt väikeste olude tõttu ei mahtunud. Meie sinna ei püüdnud seni ega saa ka praegu. Sest nüüd ütlete Teie, et ohjad peavad olema kogenud juhtide käes, kuigi oleme praegu kaks korda nii palju kogenud kui Teie siis, ja just täpsalt niisama vanad. Aga ka meie aeg tuleb kord.

Nii me siis elame praegu kaasa Teie riigis ja meie kuu sissetulek on ühes kriisimaksudega 60—120 krooni Teie 150—500 krooni kõrval — ega nurise selle kõrvalnähtuse üle. Ainult peaaegjad sunnivad mõtlema.

Lubage kohe öelda süda kergemaks: *meil on häbi Teie, meie isade pärast*. Ja tahame, et kord ajalugu meie isadeks nimetaks kas meid endid või meie sündinud ja sündivaid poegi — mitte aga Teid. Et me poleks halvast perekonnast.

Me ei ole tõepoolest oma meetoditelt mõned „rahvus“-„sotsialistid“, et kohe igaks hommikueineks süüa ära paar vana-bonzat. Aga meie ootame. Meil on veel aega, aga Teil on teda vähe.

See ongi meie lootus.

Eesti oma ka.

*

Kes Te meid siis juhtisite ja kelle poole me vaatasime kangelastotsiva aukartusega, mis on Teist saanud?

Oo-jee!

Suurimaid Teie hulgast on end vahepeal sidunud palgavahekorda nendega, kelle pealuid purustama saatsite meid siis. Meie juhid siis ja meie juhid-olla-tahtjad nüüd, siis Te rääkisite rahvuslikkusest ja räägite ka nüüd. Kas valetasite siis või valetate nüüd?!

Mujal on suurte heitluste juhid pärast võite ja kaotusi tõmbunud austatavate esikodanikena oma rahva hulka. Meil on nad läinud võõraste ja endiste vaenuliste palgalisteks. — Kuidas saame Teid uskuda veel nüüd, nagu uskusime siis?

Teie, keda oleme austanud, adopteerite endile poegi komsomoltside hulgast, tellite neid välja teiselt poolt traataeda, kuna samal ajal siinpool traataeda virelevad ja tahaksid ka inimesteks kasvada sajad noorukesed, kelle isad ja toitjad langesid meie ja Teie vabaduse eest ning Teie käsk-

lusi kuulates. — Mis me peame Teie käsklustest arvama nüüd? Mis peame seletama nendele inimeseks saada tahtvaile noorukestele? — Meie ei saa neile seda selgeks ja valgeks teha!

Teie valitsuse liikmed on oma korteris varjanud meie riigi ja rahva hädaohtlikumaid ja tagaotsitavaid õnnestajaid. Ja kuigi see on vahepeal tulnud avalikuks, õnnestaja tabatud ja hukatud, pole see ometi takistanud varjajat uuesti ministriks saamast, selle sama riigi ministriks, millist see hukatu õnnestas. — Kumb on ausamõtlikkusele vastuvõetavam, kas see varjajav, kes maksis oma teo eluga, või see varjaja suur-meese-pealegi ja tema, Teie, ümbruskond? — Meie ei tule sinna ümbruskonda!

Teie riigijuhid, niipea kui nad demissioneeruvad, hakkavad maksta-vaiks advokaatideks neile, kelle vastu nad meid omal ajal õnnistanud veriste lahingutele ja kelle vastu neil riigivanemana alles nädala eest tulnud kaitsta riigi ja rahva huvisid. Ja kui siis tuleb uus valitsuse vahetus, lasete ta jälle riigitüürile — ja ta „kaitseb“ jälle riigi ja rahva huvisid oma seniste klientide vastu. Kuni tuleb jälle valitsuse vahetus ja ta hakkab nende klientide huvisid ja nõudmisi kaitsma ja toetama riigi vastu, mida alles eile juhtis. — Mis Te arvate: kumma huvisid ta keskel-läbi paremini kaitseb? Meie ei tea. Ega tahagi teada!

Teie ei suuda oma juhtkonnast eemaldada isikuid, kes oma kodaniku- ja juhitegevuses sügavaimalt eksivad minimaalsemategi au-vahekordade ja -mõistete vastu. Vähe sellest: Te panete ta pärast seda veel noorsoo kasvatus juhiks. Ka sellest veel vähe: Te promoveerite ta audoktoriks ja lasete politseilist uurimist alata meie seas, et kes meist promotsiooni ajal vilistas. — Kas Te tõesti arvate, et me ei oska hinnata nende promoveerijate, „au“-doktori ja vilistaja tegevust? — Kas Te ei arva, et kord meie valime selle vilistaja audoktoriks?

Teie seote tähtsa põhiseaduse paranduskatse aumärkide küsimusega ja ei väsi seni välja arvamast uusi aumärke, võtmast vastu igakarvalisi välisriikide aumärke — mõtlemata, mis mõtleme sellest meie ja mis mõtleb rahvas. Kuna ju ometi põhiseadus kindlaimalt keelab nende vastuvõtu ja asutamise. Te lasete isegi levitamiseks välja oma juhi ülesvõtted, mille eba-meeldivus Teie arvates seisab ainult selles, et pildil need ristid ja tärnid ei sära samavõrdselt kui originaalidena. — Kas Te ei usu, et me ükskord võime algatada rahvahäätuse, mis — küsimata Teie karra-kalduvusest — Teid sunnib need esemed kaelast ja kaenlast ära võtma?

Oma suu- ja suurepärase olemises ja olemise omavahelises jagamises peaksite endale ometi nii palju aega võtma, et võiksite meile öelda, mis see kõik on, mis ma loetelin ja mis Te harrastate: on see suur komöödia? või on see suur tragöödia?

Mõlemal juhul aga mängite seda väga hästi.

Mängite. Ja seepärast Teie suust me ei tahagi kuulda palju *rahvuslikkusest*.

Sest rahvuslikkus, mida meie mõtleme...

Rahvuslikkus, mida meie mõtleme, peab olema vaba Teie eeskujudest.

Meie rahvuslikkus ei vaja suuri söödamaid. Meie rahvuslikkus ei vaja riigilt juurdelõikeid põllutöömistri talule, keelab juhtide mineku võõra ja vaenulise kapitali teenistusse, ei vaja kasupoegi komsomoltside seast, ei varja riigivaenlasi, ei luba juhtidel hakata riigilt õigustamatult-nõudjate advokaadiks, ei nõua ebaaumehelikkuse eest audoktori-kübarat, ei seo riigikorra kohendamist karrast ordenitega.

Meie rahvuslikkusel pole midagi tegemist ei konservatismi ega marksismiga — need on igäiue enese ideoloogia-veendumused. Meie rahvuslus, nii palju kui ta on *poliitiline* nähtus, suundub kõigi eestlaste rahvuslikult, sotsiaalselt, kaitsekindlalt, autoritaativselt, õiglaselt ja ausalt juhitud ja organiseeritud riigi poole.

Need on loomulikult ainult sõnad, millele elu ise peab andma sisu. Aga rahvuslikkuse üks peomadus ju seisabki selles, et tal on küllalt energiat iga dogma vallutamiseks ja talle sisu andmiseks.

Peaaegu-isad, meil on veel aega. Aga aeg tuleb.

E. Jalak.

PAREMPOOLNE RIIGIPÖÖRE SAKSAMAAAL.

Novembrikuu riigipäevavalimistel Hitler kaotas 34 kohta ja kui peale selle veel Gregor Strasseri lahkumisega tekkisid tülid rahvussotsialistide peres, arvati Hitleri päikest kalduvat loojenemisele. Hitleri saatus rippus õige peene niidi otsas, kui kantsler Schleicher läks Hindenburgilt nõutama riigipäeva laialisaatmise volitust, uute valimiste määramist. Hitleri uus suurem lüüasaamine näis olevat paratamatu. Siis astusid tegevusse jõud, kellele liberaalne Saksamaa oli vastuvõetamatu, kes kartsid oma eesõigustatud seisukohtade kaotsiminekut. Need olid erutatud suurmaaomanikud, kelle kuritarvitused Ida-abi summadega paljastatud Schleicheri päevil, ja suur-töösturid, kellele ei meeldinud Schleicheri sõbrustamine ametiühingutega. Härradeklubi juhatusliige, end. kantsler Papen, võttis endale raske koorma ühendada kõik liberaalse korra vaenlased ühiseks frondiks ja mõjustada presidenti selle frondi tunnustamiseks. Suruti tahaplaanile selle frondi loojate sotsiaalsed huvid ja kriipsutati alla nende natsionaalsed kohtamispunktid, nagu need olid märgitud juba Harzburgi nõupidamiste päevil 1931. aastal. President Hindenburgi poja, kolonel Hindenburgi, pealekäimisel suudetigi võita vana marssal ja sundida kindral Schleicher taganema kantsleri kohalt. Natsionaalse frondi juhina vallutas Hitler kantsleri tooli. See oli 30. jaanuaril.

Sel puhul avaldati väga kaalukaid arvamisi, et Hitler oma pruunsärkidega on vaid suur-töösturite ja suurmaaomanike võimutsemispüüetele deko-ratsiooniks, et tegelikult valitsuse juhiks on ase-kantsler Papen ja majandusliku suuna andjaks autarkiliste ideede õhutaja Hugenberg. Hitler

paistis nende kahe vahel õige mannetu figuurina, keda lükati aeg-ajalt rahva ette vaid kõnede pidamiseks ammutuntud nootidelt. Hitler suutis anda lubadusi vaid mingist ebamäärasest neliastakust ja marksismi väljarookimisest Saksamaal.

Volitus, mida president ei olnud sõandanud anda Schleicherile, oli Hitleril taskus ja 5. märtsi riigipäevavalimised lähenesid. Kõik andmed lasksid siiski oletada, et Hitlerile antud propagandamonopol ega tema tiraadide kõmin ei suuda siiski kindlustada valitsusele valimistel enamust. Oli vaja veel midagi suurt, vägevat, mis köidaks valijaskonna meeli. Siis tuli appi jumala enda sõrm, nagu ütleb Hitler. Valimispäeva eelõhtul süttis riigipäevahoone, hoonest tabati välismaalane-kommunist, kes pidi olema sooritanud oma roima kommunistide ja sotsialistide ülesandel, kuna riigipäevahoone põletamine pidanud omakorda olema signaaliks poole saksa rahva mahatamiseks kommunistide-sotsialistide poolt ja teab mis kõik. See oli juba trump. Pahempoolsed ajalehed suleti otsekohe, kommunistlikud riigipäevaliikmed vangistati, kõigi pahempoolsete tegelaste peale algas klaperjaht, mille juures paljud said selgitamata põhjustel surma. Vangistamised ja läbiotsimised kestsid veel terve valimiste päeva.

5. märtsi valimistel vajus Hitlerile hääletusdeleid kui heina. Kuigi valitsusvastaste erakondade hääled vähenesid 6. novembri valimistega võrreldes vaid 1,1 miljonit (seda täielikult kommunistide arvel), tõusis valitsuserakondade häälte hulk 5,6 miljonit, mis tervena kandus Hitleri kontosse. Kui arvata, et osa kõikuvat radikaalset elementi, kes varem hääletanud kommunistidele, andis oma hääled Hitlerile, tuli tervena juurde ikkagi 3,6 miljonit uut hääletajat (6. novembril 35,7 miljonit hääletajat, 5. märtsil 39,3 miljonit) apolitiilise massi hulgast, kellele olid mõjunud riigipäevahoone põlemise hirmu- ja õudusejutud.

Valimiste üldiseks iseloomustuseks oli Hitleri suur võit, kommunistide mitte nii suur kaotus ja teiste erakondade püsimine endise arvu juures või väike juurdekasv. Kõik see muutis aga sootuks jõudude vahekorra riigipäeval. Kuna varem valitsuserakondadel puudus võimalus ilma katoliikliku tsentrumi toetuseta saada enamust, on see tal nüüd kindlustatud 340 (288 hitlerlast + 52 hugenberglast-papenlast) häälega 307 vastasrindlase vastu. Hitleril üksinda ei ole aga nüüdki riigipäeval enamust, ta vajab edaspidigi oma liitlaste tuge, kuid ta moraalne võit oli niivõrd suur, et ta ei kohku vist parajal hetkel neist ka loobumast. Kui varemini Hitler oli Papeni ja Hugenbergi lõa otsas, on seisukord muutunud nüüd vastupidiseks ja viimased peavad hoidma kinni hirmuga Hitlerist, et mitte kaotada oma šansse hooguläinud Hitleri reformide keerises.

Koos riigipäeva valimistega peeti ka Preisi maapäeva valimisi, kus valitsuserakonnad 474 mandaadist said samuti absoluutse enamuse — 254.

Põhiseaduslike reformide läbiviimiseks riigipäeva kaudu puudub aga valitsusel praegu, nagu eelmiselgi riigipäeval, jõud. Selleks vajaks valitsus 432 häält ehk kaht kolmandikku riigipäeva liikmeist. Ka koos katoliikliku tsentrumiga (340 + 73) ei oleks tal seda. Seepärast püsivad endiselt kuuldused, et Hitler ei hakka valitsema riigipäeva abil, vaid kutsub selle ainult kokku, laseb võtta vastu erakordsete volituste seaduse ja saadab siis riigi-

päeva „puhkusele“. Tugevaks relvaks jääb valitsusel ka, nagu senigi, presidendi hädakorradekreedi õigus põhiseaduse § 48. põhjal. Seda on kasutatud praegugi juba ohtrasti ja viidud läbi tema najal osariikide liitmine keskvalitsusega. Osariikide valitsused lihtsalt tagandati ja valitsuse komisсарid seati kõikjal sisse. Seejärel võis Hitleri häälkandja „Völkischer Beobachter“ rõhutada uhkusega, et see, mis Bismarckil ei õnnestunud 40 aasta jooksul, sai Hitleri käes teoks 5 päevaga.

Ei ole kahtlust, et osariikide liitmisel keskvalitsusega Hitler toimis põhiseaduse vastaselt, kuid tuleb imestada, et osariigid ei avaldanud sellele pea mingit vastupanu. Ainult Baieri peaminister Held sõandas protesteerida tagasihoidlikult. Võis aga arvata, et autonoomia on osariikidele väga kallid ja ennustati tekkivat Lõuna- ja Põhja-Saksamaa vahel isegi sügav lõhe. Katoliiklik-demokraatlik Lõuna-Saksamaa, kel tihti olnud separatistlikke püüdeid, ja protestantlik-hitlerlik Saksamaa pidid pragenema paljureklaamitud Maini liinil. Midagi sarnast ei ole seni märgata.

Võidule riigipäevavalimistel järgnes Hitleri uus võit kogukonnavalimistel 12. märtsil. See kindlustas Hitlerile võimu omavalitsustes, Berliini linnanõukogus kui ka Preisi riiginõukogus. Berliin on olnud 1918. aastast saadik pahempoolsete valitseda. Nüüd on valitsusrühmadel Berliini linnanõukogus 225 esindaja hulgas oma mehi 113, seega 1-hääleline enamus, kuid siiski enamus. Preisi riiginõukogus omab möödunud valimiste tõttu valitsusblokk 85-st 66 kohta ja Preisi 26-kohaline esindus kindlustab valitsusele enamuse ka riiginõukogus. Terve rida suuri linnu, nagu Hamburg, Magdeburg, Kassel, Frankfurt, Hannover, Breslau, Königsberg jne. langesid samuti valitsusbloki kätte.

Võib öelda, et 5. ja 12. märtsi valimised kindlustasid täielikult Hitleri valitsuse Saksamaal ja vaevalt annab see nii pea võimu kellelegi teisele. Hitleri valitsus on suutnud end näidata juba autoritaarsena, tsentralistlikuna. Mõneks ajaks jätkub Hitlerile tööd Saksamaa ümberkorraldamiseks uutel alustel, konstitutsioonilisteks uuendusteks, kuid missuguseks kujuneb Hitleri tegelik valitsemisprogramm — majanduspolitiika, kultuur-sotsiaalpolitiika ja välispolitiika, on praegu veel selgusetu. Käsitada selleks on mõningaid Hitleri oma brošüüre ja raamatuid, eeskätt tema 1920. aastal kokku seatud 25-punktiline programm, millele Hitler vandunud mitmel korral truudust, kuid kas see praegustes oludes veel kasutatav, on küsitav.

Too 1920. a. programm on esijoones antisemitlik, nõuab suurettevõtete riigistamist, tasuta maavõõrandamist ühiskondliku huviga ettevõtetele, parlamentaarse korra kaotamist jne. Programmi kokkuseadmise ajal oli hitlerlus eeskätt sotsialistlik liikumine, nüüd on ta aga natsionalistlik. Senikaua kui püsivad koalitsioonis Papen ja Hungenberg, on vaevalt oodata mingit natsionaliseerimist või sotsialiseerimist.

Võib märgata, et Hitler püüab võimalikult hiilida neist punktidest mööda ja juhtida tähelepanu mujale. Juutidepogrommid on juba alanud ja süvenevad vist veelgi, kuid kas Hitleril õnnestub juurteni rookida välja juutide suurt mõju Saksa kultuuri- ja ärielus, tuleb oodata ära.

Juutide materdamine on kahtlemata Hitleri viimaseaja loosungi — Saksamaa vabastamise — üks osa, kuid selle teine osa peaks kuuluma välis-

politikasse. Versailles'i rähulepingu kaotamine, relvastusvabadus, asumaade ja Saksamaa endiste osade tagasivõitmine kuuluks sellesse.

Reparatsioonimaksud kaotati juba Papani päevil (Saksamaal on tasuda ainult 3-miljardimargaline paušaalsumma) ja ka relvastusõiguse võitluses on Brüning, Papen, Schleicher tasandanud talle teed. Et saavutada neist rohkem, peab Hitler tüürima desarmeerimiskonverentsi nurjaajamisele. Need püüed näivad olevat viimaseil päevil eriti elavad Saksa delegaatidel Genfis. Saksa seisab vastu igale kompromissile ja teiste järjest suurem vastutulek näib olevat viljatu. Saksamaa partneritel on siin kaks vaadet, üks mida harrastab Macdonald — Saksa sidumine desarmeerimiskonverentsiooniga iga hinna eest ja teine, mida soovitavad Prantsuse parempoolsed — järsk äraütlemine vastutulekutest Saksamaale. Viimase voolu ideoloogiks on *Pertinax* „*L'Echo de Paris*“. Ta ütleb, kui Saksamaale tulla vastu, läheb ta tugevaks ja sõda on möödapääsmatu, kui aga Saksamaale öelda ära, tuleb Saksamaal revolutsioon ja kogu maailm võib hingata kergemalt. Seniste andmete järgi näib Macdonaldi vaateid pooldavat desarmeerimiskonverentsi enamus.

On olnud aegu, kus hitlerlus paistnud pahempoolse liikumisena, edukalt võistelnud kommunistidega ja jätnud sotsialistid kaugelt varju, kuid viimane arenemisaste on teinud Hitleri parempoolseks, sidunud ta niivõrt tugevasti aadli, militaristide ja suurkapitaliga, et tema võimuletulekut võib pidada parempoolseks revolutsiooniks. Hitleri sidemed Hohenzollernitega on ammu tuntud, kroonprints töötab temaga tihedas kontaktis, kuna keisri noorem poeg, prints Auvi, on Hitleri parlamendisaadik. Väga laialdaselt peetakse Hitlerit teetasandajaks monarhiale. Sümptomaatlik oli selles mõttes hiljutine ekskeisrinna Hermiine visiit Hitlerile. Kuulduste kohaselt olevat ekskeiser Wilhelm ise trooniletuleku vastu, monarhistlikud traditsioonid ei luba aga ka keisrist mööda minnes pakkuda trooni kroonprintsile. Kui laheneb keisriperekonna kodutüli, võib monarhia küsimus tulla otsekohesemalt kõne alla. Hitler ise ei eita Hohenzollernite tagasituleku võimalust, ta ütleb vaid, et praegusel valitsusel olevat tähtsamatki teha. Näib olevat aga kindel, et järgmine etapp Saksamaa arenemises ei vii mitte vabariigi poole, vaid monarhia poole. Võib-olla saab see küsimus akuutseks president Hindenburgi surma puhul.

H. Tammer.

KODUMAIN E RINGVA ADE.

1. Miks arendame välissuhteid ühekülgsest?

Iga riik vajab poliitilisi sõpru, et kindlustada oma olevikku ja tulevikku. Eriti tähtis on poliitiliste sõprade leidmine Eestil, kui noorel üksusel riikide peres. Poliitiliste sõprade leidmiseks oleme asutanud rea sõprusühinguid. Nii tegutsevad praegu

Eesti-Läti, Eesti-Leedu, Eesti-Poola, Eesti-Rootsi jt. sõprusühingud.

Elavamad tegevust avaldavad tähendatud sõprusühingud harilikult Eesti Vabariigi aastapäevade puhul. Nii sündis ka sel aastal. Eriti silmapaistvalt on tegutsenud Eesti Vabariigi aastapäevadel Eesti-Läti sõprusühing, kelle korraldusel tänavu

ARNOLD EGLON

Oma lahkunud liiget mälestab
Eesti Rahvuslaste Klubi, Tartus.

sel aastapäeval suurearvuline delegatsioon eesti kultuuri- ja majandustegelastest külastas Riiat. Tulemuseks oli Eesti-Läti lähendamismõtte laialdasem liikumapanek eesti ajakirjanduses ja seltskonnas.

See kõik on tervitatav. Kuid mis seejuures mõtlema sunnib, on asjaolu, et vahekorrad lähendamise intensiivsusele lõuna suunas ei vasta mitte niisama intensiivne suhete arendamine põhja suunas — meie hõimuriigi Soome suhtes. Samal ajal, kui Lätisse sõitis suurearvuline delegatsioon, ei sõitnud Eesti Vabariigi aastapäeva puhul Soome siit ühtegi ametlikku ega mitteametlikku esindajat.

Kuigi ei saa salata, et Eesti-Soome suhete arendamises valmistab teatavaid raskusi sealse vanema põlve eelarvamine ja jahedus Eesti vastu, siiski ei vabanda see sugugi meie endi valitsevate ringkondade ükskõiksust Soome suhtes. Kuidas saavadki vahekorrad tiheneda, kui meie ise selleks aktiivselt kaasa ei aita? Ja kui sõpruse arendamiseks mitmesuguste maadega oleme asutanud terve rea sõprusühinguid, kas ei ole siis tõesti viimane aeg asutada ka Eesti-Soome sõprusühing, mis seni imelikul kombel on jäänud asutamata.

Peale hõimurahvaste lähendamiseks loodud mitmete eriorganisatsioonide tundub tõsine vajadus ka hõimuriike lähendava organisatsiooni järgi. Tahaks loota, et see tühik leiab täitmist, ning et aja jooksul siis Eesti ja Soome lähenemine võtab uut ja võimsat hoogu, mis sõnadest jõuab ka tegudeni.

2. Karma „Lembitu“ idee ja arvustajad.

Eesti Vabariigi 15. aastapäeva puhul meie suuremais teatreis „Estonias“ ja „Vanemuises“ lavastatud soomlase J. Karma näidend „Lembitu“ on osas ajakirjanduses välja kutsunud ägedat pahameelt ajaloolise tõe seisukohalt, kuid ka teistel põhjustel. Arvustajad (J. Libe ja H. Visnapuu) leiavad, et näidend sisaldab Soomele „profiidi löömist“ Eesti ajaloo arvel ning sellega süvendatakse meie rahvusliku minoriteeditude meeleolu, mida meil niigi on liialdaselt.

Seesuguse arvustuse puhul poleks aga üleaarne märkida, et arvustust pälvivate asjaolude kõrval on J. Karma „Lembitu“ ka niisugust sisu, mida igal eestlasel ei tarvitse mitte üksnes lavalt vaadata ja kuulata, vaid mis vajaks ka sügavamat mõtlemist. Niisuguseks on näit. soomesugu hõimude ühendamise idee, mille autor on teadlikult näidendisse põiminud, kandku siis soovitatav ühendus Suur-Soome või Suur-Eesti*) nime. Kuigi see aade on meie laiematele hulka-dele võõras ja uudne, ei tohiks meie arvustus seda põhimõtteliselt ignoreerida ja autorit ainult lopsakalt läbi sõimata.

*) Kultuurajalooliselt võttes on Suur-Eesti nimetus igatahes õigustatum, sest „Liivi ja Eesti olid tol (Lembitu) ajal põhisooome kultuuri jõukad keskpõirkonnad, Soome — äärkoloonia“, nagu seda tunnistab J. Karma „Lembitu“ tausta iseloomustamisel.

3. Balti-sakslased Hitlerist uimased.

Hitleri võimuletulek Saksmaal on ergutanud ka siinseid sakslasi nende mõtlemises ja tegutsemises. Jättes kõrvale sakslaste omavahelise nägemise selle üle, millised on õige baltlase ülesanded siinse kodumaa suhtes ja kuivõrt nad seejuures hitlerlased peavad olema, tuleb tõsist tähelepanu pöörata saksa seltskonna käitumisele Eesti Vabariigi 15. aastapäeval.

Teatavasti oli kohalik saksa seltskond moodunud 24. veebruaril ära unustanud, et see päev on Eesti rahvuslikuks pidupäevaks, kus ka siinseid sakslased peaksid näitama oma lojaalsust Eesti riigi vastu. Samal ajal, kui Vabariigi aastapäeva pidustustest osalesid ka kohalikud vene ja juudi vähemusrahvused, kelle organisatsioonid olid saatnud riigivanema juurde õnnesoovidega oma esindused ning läkitanud rohkesti tervitustelegramme, puudusid sakslased aastapäeva pidustustelt täiesti. Riigivanemat ei käinud tervitamas ei saksa kultuurvalitsus ega saksa seltskonna esindus. Ega saadetud tervitusi ka traaditeel. Tartus aga võis 24. veebruari pidulikul paraadil teiste üliõpilasorganisatsioonide seas asjata otsida saksa korporatsioone. Seega boikott täiel rindel.

Mis tegid aga sel ajal sakslased? Seda ütleb „Revalsche Zeitung“: nad mälestasid „sügavas tänutundes“ ja „uhkes rõõmus“ „saksa vägede sissemarssimist, okupatsiooni aja algust“....

Lisaks eesõeldule huvitab meid, eestlasi, tõsiselt: mida sisaldab tihe kirj vahetus Tallinna sakslaste mõne organisatsiooni ja Saksamaa abikantsleri von Papeni vahel? Kas on sakslaste alulkirjeldatud teguviis dikteeritud Saksamaalt või milliseid juhtnööre sealt palutakse?

Oleme sakslastele kindlustanud laialdase kulturomavalitsuse, nad elavad meil kultuuriliselt kui riik riigis. Seesuguse kulturomavalitsuse andmine aga eeldab vastava vähemusrahvuse täielikku lojaalsust Eesti rahvusriigi vastu. Kui aga niisugust lojaalsust ei ole, nagu seda näitab ülaltoodu, siis on täielik õigus nõuda, et vähemusrahvuste omavalitsuse kord tuleb võtta revideerimisele, nagu seda nõuavad Eesti rahvusriiklikud huvid.

4. Kas karikas ei ole veel täis?

Selle pealkirja all kirjutab „Päevalehes“ 3. märtsil s. a. keegi kaitseliitlane: „Riikide poliitilised taevad on raskeis, tumedais pilvis. Igal pool ollakse valvel ja võetakse kindlalt tarvitusele vastavad seaduslikud abinõud riigi sisemise julgeoleku kindlustamiseks ja kaitseks. Kuid meil ei tehta selles küsimuses mitte kõike, mis sea-

duks riigivõimule lubab. Seaduse järele on meil kommunistlik erakond riigikorra vastane organisatsioon ja seega keelatud. Riigikogu n. n. „kehvikute“ rühm on ilmutanud puhtaverelist kommunistlikku tegevust. Selle rühma liikmed aga, kasutades riigikogu liikme immuniteti ja soodustusi, priisõitused raudteel, saades palka riigilt, agiteerivad ja organiseerivad kodanikke riigikorra vastu tegutsema, avalikult üles kutsudes püssiotsi Eesti riigi vastu pöörama.

On kõigile selge, mida need härrad tahavad kätte saada ja kuhu poole on nende sihid suunatud. Kuid andeksandmatu leigus on see, et neil meestel lastakse meie eneste kulul ja kaitsele meie riigikorda õonestada. Riigikaitse, kord ja julgeolek ei ole naljaasi ja meie ei tohi siin ka naljata.“

Eestoodud mõtted on küllalt selged ega vaja enam põhjendamist. Sisekaitse võimud on meil viimasel ajal hakanud energilisemalt silmas pidama parempoolset vastasrinnast kerkivaid hädaohte. Kuid ärgu tungitagu järeldustele kallale enne selle põhjuseid likvideerimata. See oleks kilpla töö.

Seepärast tuleb kõigepealt likvideerida kõik pahempoolsed riigivastased jõud, esinegu need maskeeritult või maskeerimata, kandku need „kehvikute“ erakonna, kodukasvanud punakaardi „võimlemisrühmade“ või noorsotsialistide rünnakrahva kõlavaid nimesid. Kui meie praegused seadused ei peaks niisugust likvideerimist võimaldama, tuleb seadusi vajalikul parandada. Seda nõuavad meie rahvuse ja riigi huvid. Hävitades meid ähvardava punase hädaohu hävitame ka põhjuse kodanike parempoolseisse äärmustesse kaldumiseks.

5. „Abiõpetajaks valiti täisverd eestlane.“

Nii teatati ajakirjanduses Tartu Pauluse koguduse abiõpetaja valimisest. Teatavasti tekkisid Tartu Pauluse koguduses sisemised rahutused pärast kurikuulsas saksa „eraakadeemia“ avamist, millest võtsid osa ka Pauluse koguduse peaoõpetaja Habicht ja abiõpetaja Knüpfer. Rahvuslikult mõtlevad koguduselikud ei võinud sellega leppida ning algas sisemine käärimine. Lugu lõppes peaoõpetaja Habicht'i patukahetsusega, abiõpetaja vallandamisega ja nõukogu otsusega, et abiõpetaja peab olema puht-eestimeelne. Nüüd valitigi abiõpetajaks eestlane Artur Võõbus.

Niisugune puhastustöö tehti Tartu Pauluse koguduses. Kas samasugust operatsiooni poleks aga vaja paljudes, paljudes eesti kogudustes? Meie kirikuõpetajakonnas valitseb veel nii hämmastavalt paljud

võõrast keelt ja võõrast meelt; avameelsemad õpetajad isegi tunnistavad: meie kirikud on sageli saksluse pesadeks...

Kas see on meie rahvusriigis lubatav nähtus? Sugugi mitte. Seepärast ei tohi puhastustöö meie kirikuõpetajate hulgas piirduda üksnes abiõpetajate kohale eestlaste valimisega, vaid meie koguduste juht-mõtteks olgu: õpetajaiks tohivad eesti kogudustes olla ainult täiseestlased! Ainult eestlasest kirikuõpetaja suudab mõista oma koguduse muresid ja rõõmusid täiesti, ainult eestlasest-kirikuõpetaja tahab ja suudab end täiesti anda eesti rahvuse teenistusse.

Alanud puhastustöö ei tohi piirduda Tartu Pauluse koguduse abiõpetaja valimisega, vaid üle riigi tulevad puhastada pühakojad kõikjal, kus puhastust vaja.

6. Hädaabitöölised streigivad.

Hiljuti läbistas aialehti teade, et Tondi rabas on hädaabitöölised juba mitmendat päeva streikimas. Töölt oli lahkunud ligi 100 hädaabitöölist, sest töötingimused olevat rasked ja palgad madalad. Konflikti lahendamiseks oli tegemist Tallinna linnavalitsusel ja teedeministeeriumil.

See vahejuhtum iseloomustab tabavalt meie töökorralduse seisukorda: üheltpoolt hädaldamine suure tööpuuduse üle, teisalt aga algavad kohe streigid ja töötilid, kui ka tööd saadakse riikliku hoolekande korras. Seega on „klassivõitluse“ põhimõte üle kantud ka niisugustesse vahekordadesse, kus ei saaks kõnet olla töö ja kapitali konfliktidest, vaid kus on tegemist ühiskondliku (riikliku) korra õiguste ja kohustega.

Tänapäeva arusaamise järgi ei ole töö enam mitte üksiku isiku eralõbuks, kas ta tahab tööd teha või mitte, vaid töö on ühiskondlik kohustus ja sellisena seisab ta riikliku kaitse all. Kui töö on aga ühiskondliku kohustisena riigi kaitse alla võetud, järgneb sellest ka põhimõte, et riigil on õigus töötamist nõuda, kui ta on selleks võimalusi andnud. Neil põhimõtetel ei tohiks küll „klassivõitluse“ põhimõttel ja selle järeldustel, nagu seda on streik, sugugi ruumi olla niisugustes töövahekordades, kus riik kui töökaitse organ on tööandjaks.

Et meil aga ülalmainitu taolised kurioosumid ikka juhtuvad, näitab, et meil puuduvad selged arusaamised tööst kui õigusest ja tööst kui kohustusest, ning et meie vastavates seadustes praegu paljugi lonkab. Oleks aeg vastavaid puudusi likvideerimisele võtta. Üldse kogu meil valitsev töövahekordade süsteem, mis põhjeneb igane-nud „klassivõitluse“ teooriale, vajab tulevikus tuulutamist ja uute põhimõtetega

asendamist. Streigid, nagu ka lo-kaudidki, kui omavoli nähtused, peavad siis kaduma ja aset andma kindlale õiguslikule korrale.

7. Miks hooldame alaväärtuslikke isikuid?

Eesti Eugeenika ja Genealoogia Seltsi Tallinna osakonna hiljutisel koosolekul on dr. J. Vilms ajakirjanduse referaadi järgi öelnud muuseas järgmist:

„Hoolekanne on Eestis korraldatud nii, et igasugune idioot kasvatatakse riigi kulul üles. Temal on alati korter ja kõhutäis olemas, andekail inimesil aga seda pahatihti ei ole. Juba ametlike andmete järele on Eestis 10.000 vaimuhaiget. Iga 100 inimese kohta tuleb 1 alaväärtuslik isik. Kui arvata vangid juurde, kulub hoolealuste ülalpidamiseks 1 miljard senti aastas. Riigikogu valimistel hääletavad aga ka hoolealused kaasa.“

Dr. J. Vilmsil on ühes mõttes täieline õigus: meie hoolekanne oma praeguses korralduses on sihitud peamiselt alaväärtuslike isikute kaitsele nende olemasolu kindlustamiseks. Tuleviku Eesti aga ei vaja idioote ja defekt-isikuid, vaid terveid, tahte- ja teovõimsaid täiseestlasi. Seepärast vajab meie hoolekanne ümberkorraldust, et edaspidi oleks kindlustatud andekate eestlaste arenemine ja paljunemine. Mida varem selles suunas samme astutakse, seda parem.

8. Internatsionalism tõstab pead.

1. Tartus on ajakirjanduse teatel praegu asutamisel uus meesüliõpilaste organisatsioon, mille sihtlauseks olevat võetud: „Rahvused üksteisele lähemale!“ Asutajate hulka kuuluvat eestlasi, venelasi, sakslasi ja juute. Nõusoleku kaasa-tulekuks olevat andnud ka üks nimekamaid arstiteaduse professoreid.

Sel puhul huvitab rahvuslikke eestlasi tõsiselt küsimus: mis häda ajab Tartus mõningaid eestlaste nime kandvaid härrasid venelaste, sakslaste ja juutidega vendlusühingut asutama, kuna meie teada eestlastel niigi on internatsionalismi kalduvust liigselt veres? Ja kes on see nimekas professor, kes on asjale andnud oma õnnistuse? Need isikud tulevad selgitada ning tõsieestlased ei viivita nende suhtes tarvilikke järeldusi tegemast.

2. Petseris toimub samal ajal internatsionalismi taimelava ehitamine teisel teel: sotsialistidel on pikema organiseerimistöõ tagajärjel õnnestunud Petseri Eesti Haridusseltsi viimasel peakoosolekul „üle võtta“. Ning rahvusliku sihi asemel saavat kuuldavasti nüüd internatsionaalsus lipu-kirjaks.

Kõik Petseri täiseestlased peaksid sellest viibimata tarvilikud järeldused tegema ja ühisel jõul samme astuma sepitsetava internatsionalismi-idee kiireks likvideerimiseks.

9. Kuidas levitada haridust ja rahvuslikku propagandat?

Sellest annab väikese näite Itaalias vastava komitee poolt väljatöötatud kirjanduse levitamise viis, millega tahetakse itaalia raamatutoodangut kättesaadavaks teha ka kaugemate maanurkade elanikele. Selleks moodustatakse liikuv raamatukauplus, mis koosneb kuuest veoautost ja juhtide autost. Veoautodest on moodustatud hästikorratud raamatukapid ning juhtide autolt soovitavad kutsutud autorid valjuhääldaja kaudu maarahvale küllades ja turuplatsidel raamatuid. Itaalia kirjastajad on kohustatud andma raamatutorongile raamatuid 60%lise hinnaalandusega. Seetõttu on raamatute hindu alandatud, ning maksa pandud kord, et ükski raamat ei tohi maksa meie rahas umbes üle 50 sendi. Mõistetavalt vastavad pakutavad raamatud seejuures rahvuslikele ja riiklikele nõudeile.

Kui kirjandus nii kättesaadavaks ja odavaks tehakse, tekib loomulikult laiematelgi hulkadel huvi väärtuslikuma kirjanduse muretsemiseks ja lugemiseks. Meil aga on kahjuks kombeks, et vastutulekut rahvale on märgata ainult „Uudislehe“ ja „Rahvalehe“ tüüpi kirjanduse kirjastajailt. Väärtuslikumale kirjandusele trükitakse aga kaanele kõrged hinnad ja kirjandus ise jäetakse siis riiklikul toetusel rahulikult kirjastuste riialele lebama...

10. Kas kavatakse juba Baltimaade jagamist?

Latvija sõjaväe häälekandja „Latvijas Kareivis“ avaldas hiljuti, peale „Figaro“ paljastust, tõsist tähelepanu vääriva Saksa ja SSSR'i vahelise salalepingu sisu. Sellele lepingule on 3. aprillil 1922. a. alla kirjutatud sakslaste poolt kindral Seeckt, Behnke ja Scharf ning enamlaste poolt Novitski ja Stepanov. Lepinguga kindlustatakse vastastikune relvatoetus ning 11. punktis on kokku lepitud järgmiselt:

„Koskõlas poliitilise konventsiooniga Saksa ja SSSR'i armeed ja kindralstaabid kohustuvad ühiselt välja töötama plaani, mis kindlustaks Venemaale ligipääsu Balti merele. Demarkatsiooni liin Saksamaa ja SSSR'i vahel on praegu väljaarendamisel ses mõttes, et see liin jookseks läbi Salagriva-Volmari-Ostrovi.“

Seega on lepingu järgi suurem osa Latvijast ette nähtud Saksa provintsina, kuna Eesti ja osa Põhja-Latvijast langeksid SSSR'i hõlma alla...

Tehku sellest lepingust tarvilisi järeldusi need, kellesse asi puutub.

Iga eestlane aga teadku, mis meie kodumaa kohta mõtleavad lääne- ja idapoolsed suurjõud. Saatuslikud hädahud võivad saabuda väljast, kui unustame hetkekski oma rahvusliku kohuse — kõikide eestlaste koostöö rahvusliku tuleviku kindlustamiseks.

Ed. Sahkenberg.

Toimetusele saadetud :

Eesti Spordileht nr. 1, 2, 3.
Taluperenaine nr. 3.
Üliõpilasleht nr. 2.
Eesti Naine nr. 3.
Suomen Heimo nr. 1.
Eesti Kirjandus nr. 1, 2.
Võitlus nr. 8, 9, 10, 11.

Eesti Noorus nr. 2, 3.
Opetajate Leht nr. 8, 9, 10.
Tartu I. Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1919—1930, statistika 1919—1930, korteriolud 1927. Toimetanud Tartu Linna Statistikabüroo. Tartu, 1933. IV+343 lk.

Ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: aastas Kr. 2.—, poolaastas Kr. 1.20.

Vastutav toimetaja: *Ed. Roos.* Pea- ja tegevtoimetaja: *Edg. Kant.*

Toimetuse liikmed: *E. Ein, V. Nõges, Ed. Poom, L. Sahkenberg, L. Sepp, H. Tammer.*

Väljaandja: *Eesti Rahvustaste Klubi.* Tartu, postkast 140.

G. Roht'i trükk, Tartu 1933.

ERK

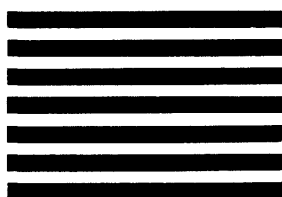
ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLITILINE AJAKIRI.

Peatoimetaja mag. geogr. *Edg. Kant*. Vastutav toimetaja keeleteadlane *Ed. Roos*. Toimetuse liikmed: dotsent dr. jur. *E. Ein*, õigusteadlane *V. Nõges*, majandusteadlane *Ed. Poom*, õigus-
teadlane *Ed. Sahkenberg*, majandusteadlane *Leo Sepp*, ajakirjanik-
toimetaja *H. Tammer*. Väljaandja: *Eesti Rahvuslaste Klubi*.

Kaastööd on lubanud peale eelmises numbris mainitute veel: *V. Erit* (Berliin), major *M. Haber*, riigiteadlane *Georg Meri* (Pariis), mag. phil. *A. Perandi*.

Ajakiri „ERK“ käsitleb poliitilisi, sotsiaalseid, majandus-
likke ja kultuurilisi küsimusi rahvuslikult platvormilt.

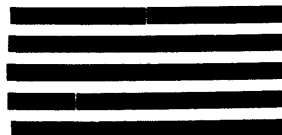
„ERK“ ilmub 10 korda aastas. Tellimishind aastas Kr. 2.—, poolaastas Kr. 1.20, üksiknumbrid à 25 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised riigis. Toimetuse aadress on TARTU, MAARJAMÕISA 48—1. Talituse aadress: TARTU, POSTKAST 140.

NÕUDKE

SAKUKU

ÕLUT

EESTI TÖÖS ON EESTI TULEVIKI!

KALEVID

**PUUVILLASED
RIIDED**

**SIID
KUNSTSIID**

NIIDID

A-S

KREENBALT

HIND 25 SENTI.